

Adroddiad i'r	Pwyllgor Craffu Perfformiad
Dyddiad y cyfarfod	8 Mehefin 2023
Aelod/Swyddog Arweiniol	Y Cyng. Emrys Wynne, Aelod Arweiniol Strategaeth Ddigidol a Band Eang
	Liz Grieve, Pennaeth y Gwasanaeth Tai a Chymunedau
Awdur yr Adroddiad	Philip Burrows, Swyddog Digidol
Teitl	Cysylltedd Rhyngrwyd Gwael yn Sir Ddinbych

1. Am beth mae'r adroddiad yn sôn?

1.1. Statws cysylltedd eiddo yn Sir Ddinbych.

2. Beth yw'r rheswm dros lunio'r adroddiad hwn?

2.1. I hysbysu'r aelodau am statws rhyngrwyd a theleffoni yn Sir Ddinbych.

3. Beth yw'r Argymhellion?

Bod y Pwyllgor yn:

3.1. adolygu ac yn deall y wybodaeth a ddarperir o ran sefyllfa bresennol cysylltedd y rhyngrwyd a theleffoni yn Sir Ddinbych; ac

3.2. yn penderfynu os oes angen craffu pellach ar faterion cysylltedd penodol.

4. Manylion yr adroddiad

4.1. Allan o'r cyfanswm o 50,290 o eiddo yn Sir Ddinbych mae 3,362 eiddo yn derbyn cyflymderau rhyngrwyd o 30Mbs neu lai ac mae 1,485 eiddo yn derbyn cyflymderau rhyngrwyd o 10Mbs neu lai. (Gweler Atodiad A am fwy o fanylion.)

4.2. 'Helpu trigolion i ddeall yr opsiynau a datrysiadau ar gyfer gwell cysylltedd rhyngrwyd' yw ein nod o fewn ein Cynllun Corfforaethol ac mae CSDd wedi

buddsoddi mewn swydd Swyddog Digidol (o Chwefror 2020 i Fai 2024) i hysbysu unigolion, busnesau a chymunedau ar hyn.

4.3. Mae'r Swyddog Digidol yn gweithio'n agos gydag Aelodau o Gyngorau Dinas, Tref a Chymuned wrth hysbysu cymunedau.

4.4. Mae hyn yn bwysig gan fod y tirlun cysylltedd a dewisiadau ar gyfer gwella yn gymhleth i'w lywio, yn sgil y ffactorau canlynol:

- i) Nid oes rhwymedigaeth gyfreithiol ar Openreach i gysylltu pob eiddo gyda ffibr.
- ii) Nid oes gan Gyngor Sir Ddinbych, Llywodraeth Cymru a Llywodraeth y DU, unrhyw bŵer i ddylanwadu sut mae cwmni preifat (Openreach) yn rhedeg ei fusnes. Yr unig beth allwn ni wneud yw eu hannog i osod mwy o ffibr yn ein sir drwy gefnogi trigolion i gael mynediad at grantiau 'Taleb Gigabit' Llywodraeth y DU.
- iii) Dim ond wrth fodloni nifer o feini prawf cymhwysedd y gellir cael mynediad at y 'Talebau Gigabit', ac yn aml mae'n ofynnol i drigolion gydweithio er mwyn cyfuno eu talebau ynghyd ar gyfer gwerth y costau i osod drwy ffurfio 'Partneriaeth Ffibr Cymunedol'. Fodd bynnag, mae hyn yn broses sy'n cymryd amser ac weithiau nid yw'n ddigon i ddiwallu'r gost.
- iv) Mae mynediad at y cynllun 'Taleb Gigabit' yn cael ei effeithio gan brosiectau eraill sy'n ceisio cyflwyno ffibr. Er enghraifft, 'Prosiect Gigabit' Llywodraeth y DU.
- v) Mae technolegau amgen megis cysylltiadau diwifr, lloeren a 4G ar gael ond nid ydynt bob tro yn ddatrysiad gorau ar gyfer trigolion.

(Gweler Atodiad B am fwy o fanylion.)

5. Sut mae'r penderfyniad yn cyfrannu at y Blaenoriaethau Corfforaethol?

5.1. Mae'r gwaith hwn yn ymwneud â blaenoriaeth 'Sir Ddinbych sydd wedi cysylltu'n well', yn benodol y nod i 'Helpu trigolion ddeall dewisiadau a datrysiadau ar gyfer gwell cysylltedd rhyngwyd, gan gynnwys trwy Bartneriaethau Ffibr Cymunedol'.

6. Faint fydd hyn yn ei gostio a sut y bydd yn effeithio ar wasanaethau eraill?

6.1. Nid oes unrhyw gostau yn gysylltiedig â chynhyrchu'r adroddiad hwn.

7. Beth yw prif gasgliadau'r Asesiad o Effaith ar Les?

7.1. Nid oedd angen datganiad ar gyfer yr adroddiad hwn.

8. Pa ymgynghoriadau sydd wedi'u cynnal gyda Chraffu ac eraill?

8.1. Cynhaliwyd gweithdy ar gyfer Aelodau Craffu ar Berfformiad ar 27 Ebrill 2023 ar y pwnc hwn.

9. Datganiad y Prif Swyddog Cyllid

9.1. Amherthnasol.

10. Pa risgiau sydd ac a oes unrhyw beth y gallwn ei wneud i'w lleihau?

10.1. Oni bai fod gwerth Taleb Gigabit cyfunol y gymuned yn gyfwerth â 130% o ddyfynbris Openreach, mae angen creu endid cyfreithiol megis Cwmni Buddiannau Cymunedol. Gall hyn fod yn frawychus ac annymunol i drigolion ac felly mae'r Swyddog Digidol yn cydweithio gyda Chyngor Gwasanaethau Gwirfoddol Sir Ddinbych i ddarparu cefnogaeth briodol i aelodau o'r gymuned drwy gydol y broses.

10.2. Gobeithiwyd y byddai darpariaeth grant fferm wynt yn Sir Ddinbych yn gallu helpu i bontio unrhyw fylchau mewn cyllid rhwng y cynllun Taleb Gigabit a chostau gosod ffibr. Fodd bynnag, mae peth amheuaeth gan y rheolwyr cyllid o ran graddfa'r galw yn y dyfodol, fforddiadwyedd ar gyfer y cyllid grant a gwerth am arian mewn buddsoddiad o'r fath. Felly, bydd y Swyddog Digidol yn canolbwyntio ar Gynlluniau Partneriaeth Ffibr Cymunedol sy'n fwy tebygol o fod yn fforddiadwy gyda Thalebau Gigabit yn unig.

10.3. Bydd Rhwydwaith Ffôn Cyhoeddus Openreach, a elwir hefyd yn gyfnewidfeydd copr yn cael eu diffodd erbyn mis Rhagfyr 2025. Dylai eiddo sy'n defnyddio'r system ffibr VoIP wybod na fyddant yn gallu defnyddio ffôn llinell dir os bydd toriad yn y cyflenwad trydan. Os na fydd gan y modem a ffôn drydan, ni fyddant yn gallu gwneud galwadau ffôn. Ar yr hen system gopr, roedd yr ychydig o drydan oedd yn cael ei gario dros linellau copr yn pweru'r ffôn. Mae hyn yn fwy o broblem mewn ardaloedd heb signal 4G. Bydd y Swyddog Digidol yn gweithio

i hysbysu cymunedol o'r risg a cheisio dod o hyd i ddatrysiadau eraill lle bynnag bosibl.

11. Pŵer i wneud y penderfyniad

11.1. Adran 21 Deddf Llywodraeth Leol 2000

11.2. Mae Adran 7.2.3 yn nodi y gall Graffu ystyried unrhyw fater sy'n effeithio ar ardal neu drigolion y Cyngor.